

Taler på 17.mai 2020

Agnar Kvalbein, formann i Sandefjords Sangforening

I. Ved stifterens grav

Vi er så gamle nå at vi behøver ikke gå på en gravplass for å forstå at livet er kort. Det er kort enten vi blir femti eller hundre år gamle. Om vi ikke er forfatter, arkitekt eller komponist vil det ikke ligge noe varig igjen etter oss når vi dør. Om hundre år er all ting glemt, heter det, og det gjelder for de fleste av oss. Det beste vi kan håpe på er at vi har påvirket våre etterkommere og lagt ned i dem verdier og holdninger som hjelper dem på livsveien og gjør dem til gagnlige og gode mennesker.

Muligheten til å påvirke øker dersom vi stifter en forening som fremmer en sak eller formål. Vi står i dag ved graven til ordfører J.A. Johnsen. Allerede i samtiden ble han anerkjent som stifter av Sandefjords sangforening. Dagens poeng er at medlemmer av Sangforeningen er en del av en viktig bevegelse.

Mange kjente navn har startet bevegelser, for eksempel Buddah, Jesus og Ghandi. På 1800-tallet vokste det frem mange bevegelser som hadde stor betydning for utvikling av demokratiet i Norge. Kanskje den mest betydelige enkeltpersonen var Hans Nielsen Hauge. Han kjempet fram retten til å tale det kristne budskapet uten statlig autorisasjon gjennom en embetstittel som prest. Han skapte en folkebevegelse som ikke bare var et åndelig fellesskap. Haugianerne kjempet også mot de privilegier som byborgere og embetsmenn hadde. Den store seieren kom i 1842 da konventikkelplakaten ble opphevet av et Stortingsflertall der bønder med haugiansk tilknytning hadde stor innflytelse. Dette la grunnlaget for organisasjonsfriheten i Norge. Haugianerne kan ikke regnes som en demokratisk bevegelse, men opplevelsen av at vanlige folk kunne skape fellesskap som hadde politisk og økonomisk makt, fikk stor betydning. Haugianerne bidro også til småskala, lokalt basert industriutvikling i Norge - som er spesiell.

Fra midten av 1800-tallet ble det dannet en rekke foreninger som vokste til å bli folkebevegelser. Sangforeningene var en av disse. Samtidig ble det dannet misjonsforeninger. Senere kom idrettsforeningene, med Oslo Turnforening som den første (1855). Senere ble politiske partier dannet, og arbeiderforeningene vokste til en arbeiderbevegelse.

Sangforeningene var et viktig element i utviklingen av demokratiet, og sangen var viktig i den nasjonale bevegelsen som la grunnlaget for unionsoppløsningen. Når folk skal bevegges, er det ikke tilstrekkelig med rasjonelle argumenter. Følelser må settes i sving. Det var en viktig begivenhet da Bjørnstjerne Bjørnsons «Ja, vi elsker» ble framført av Den norske Studentsangforening (1845) ved grunnlovsjubileet i 1864. Bjørnsons unge fetter, Nikard Nordraak hadde ikke bare skrevet melodien, men spesielt arrangert den for mannskor. Sangen ble spredt gjennom disse korene og anerkjent som vår nasjonalsang av hele folket - uten politiske vedtak (før i 2017).

Framveksten av de store folkebevegelser har hatt stor betydning for utvikling av Norge som nasjon. Men bevegelsene bygger på retten til å organisere seg. De lokale foreningene er grunnelementet i denne strukturen. Retten til å organisere seg for å kjempe for en sak, et livssyn, for rettigheter og muligheten til å dyrke spesielle interesser er helt grunnleggende for vårt demokrati.

Jeg har i yrkeslivet arbeidet med golfbaner. De fleste norske golfbaner er eid og drevet av lokale golfklubber. Da jeg besøkte Russland eller Kina oppdaget jeg hvor merkelig det lød da jeg fortalte at golfbanene i Norge er bygget og drevet av vanlige folk som slår seg sammen og velger et styre. I de

landene jeg nevnte er dette en uforståelig tanke. Der er det partiet eller styrtrike personer som kan få til noe slikt. (Moskva golfklubb ble bygget av Bresnev etter et besøk i USA der Nixon hadde anbefalt ham å bygge en golfbane som hjelpemiddel til å lykkes med utenrikspolitikken)

Mine venner. Vi må se stort på retten til å organisere seg for å fremme en sak. Av de bevegelsene jeg har nevnt er ikke korbevegelsen ubetydelig. Sang skaper følelser og samhold og er sterkt integrert i misjon, arbeiderbevegelsen og idretten. Vi har i vårt repertoar «You'll never walk alone» som et eksempel på sterk kost fra fotballverden.

Sangen er viktig i et demokrati. Muligheten og retten til å synge «frihetens sanger» har endret samfunn. Vår forening spilte en viktig rolle for et fritt Norge. Negro spirituals, protestviser og mordet på den chilenske sangere Victor Jara i 1973 kan stå som kjente eksempler på hvordan sang og sangere har drevet fram endringer.

Sangerbrødre. Vi står i lang og viktig tradisjon. Vi må glede oss over at vi fritt kan velge vårt repertoar. La oss aldri slutte å synge frihetens sanger.

Vi gleder oss over stiftelsen av Sandefjords Sangforening fordi det gir oss gode sangopplevelser, men vær også bevisst på at foreningen og sangen er en del av det norske demokratiet. Med disse ord føles det helt riktig å legge ned blomster på J.A. Johnsen sin grav på selveste nasjonaldagen.

II. Ved Adolf Thomsens grav

Det kan synes som en underlig skikk å legge ned blomster ved graven til en mann vi aldri har kjent og som har vært død i 117 år. Dere er godt kjent med bakgrunnen for dette. At sangere i Tromsø ba oss legge en blomst på grav for dem da Thomsen døde på Kurbadet i 1903.

Denne talen skal reflektere litt over hvilke forpliktelser vi har overfor andre mennesker. Hva er det du har et moralsk ansvar for?

Da jeg var ung på 70-tallet skulle jeg, som mange andre, forandre verden. En klok mann sa til meg at jeg måtte lære å prioritere hvem jeg hadde ansvar for å hjelpe. Først og fremst, sa han, skal du ta vare på familien din. Deretter skal du ta ansvar for flokken din. Og det kan være så mye forskjellig. Det kan være mennesker i en menighet, et kor eller et idrettslag. Flokken er noen du deler verdier og visjoner med. Men du skal ikke stoppe der, fortsatte han. Du har også ansvar for mennesker som på en spesiell måte kommer i din vei.

Min første opplevelse av et slikt spesielt møte hadde jeg i som femåring. Det ringte på døra hjemme i Oslo. Jeg løp for å åpne. Utenfor sto en mann og sa: Har dere litt mat til meg? Jeg løp inn til mor å sa: Det er en mann her som ber om mat. Jeg husker godt hva som skjedde. Mor varmet middagsrester. Mannen ble bedt inn i stua. Det luktet vondt i hele huset. Far fant fram en dressjakke som han fikk før han gikk ut i natta. Senere har jeg tenkt: Vi møtte et menneske som vi hadde ansvar for å hjelpe den gangen.

To år etter at Thomsen døde ble det født to store filosofer i Europa. Den ene var dansk og het Løgstrup. Den andre jøde, født i Litauen og senere professor i Frankrike. Han het Levinas. Disse to var med å utforme etisk tenkning på 1900-tallet. De beskriver de handlinger som oppstår i møtet med «den annen» og spesielt et menneskes ansikt.

Da jeg ble valgt til formann dette koret fikk jeg det privilegium at jeg ved noen anledning må stå foran dere og se dere i ansiktet (på samme måten som Harald har gleden av). Det minner meg om at

når vi møter hverandres ansikt, så oppstår det en relasjon. Det oppstår en moralsk forpliktelse til å ta ansvar for hverandre. Til å støtte hverandre når livet er vanskelig.

Når vi nå legger blomster på Thomsens grav 117 år etter hans død, så skal det være en påminnelse om det ansvaret vi har for dem som er i vår flokk, og en inspirasjon til å vise omsorg og hjelpe hverandre - vi som er sangerbrødre i Sandefjords Sangforening.